

СТ А Н О В И Щ Е

От: *доц. д-р Петя Иванова Тонева*
СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Професионално направление 3.8 Икономика
научна специалност „Икономика и управление (туризъм)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност *„Икономика и управление (туризъм)“* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **ЛИЛИ КРИСТИЯН СТАНОЕВА**

Тема на дисертационния труд: **Въздействието на отговорния туризъм върху устойчивостта на дестинацията**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 644/04.03.2026 г. на Ректора на УНСС.

I. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е посветен на *актуалната проблематика* за устойчивото развитие на туристическа дестинация и средствата за неговото постигане. Актуалността на темата е добре аргументирана от докторанта, като е обоснована необходимостта от отговорен туризъм, при който туристът е активен участник в туристическата политика на дестинациите. Подчертана е и значимостта на прилагането на адекватни системни решения, които да моделират съществуващата екологична осъзнатост на туристите в реално пазарно поведение.

В *тезата* и формулираните *хипотези* на дисертационния труд разглежданата проблематика е намерила адекватна конкретизация като акцентът е поставен върху това, че отговорният туризъм оказва пряко и значимо въздействие върху устойчивостта на дестинацията, но неговият потенциал в район Рила – Пирин остава нереализиран поради критичен информационен и инфраструктурен разрыв между предлагането и търсенето. Докторантът отстоява разбирането, че преодоляването на този разрыв е възможно чрез интегриран модел на управление, който

синхронизира дигиталните очаквания на туристите с бизнес инвестициите на индустрията.

Научноизследователската *цел* и произтичащите от нея *задачи* са добре формулирани. Те дават отправната линия за разработване на структурата на разработката, състояща се от увод, изложение в три глави, заключение, списък с използваната литература и приложения. Дисертационният труд е в общ обем от 176 страници, от които основния текст, разпределен в три глави е от 139 страници. Подходящо е подбран и разработен илюстративния материал, състоящ се от 15 фигури и 22 таблици.

Научноизследователската рамка е удачно конструирана, като за *обект* на изследването е определен „отговорният туризъм като модел на потребителско и бизнес поведение в рамките на дестинацията, разглеждан като съвкупност от нагласи, мотиви и поведенчески практики“, а неговият *предмет* е въздействието на практиките на отговорния туризъм върху икономическата, екологичната и социалната устойчивост на туристическа дестинация „Рила – Пирин“.

Авторът на дисертационния труд е използвал *методология*, която се гради на интегриран подход от качествени и количествени методи, като по този начин се осигурява комплексна оценка на процесите на търсене на баланс между интензивен икономически растеж и съхраняване на ресурсите и значимостта на нови инструменти за управление, базирани на отговорността. Това позволява на докторанта да изпълни задачите на дисертационния си труд и да достигне до значими изводи и резултати. Коректно са поставени *ограниченията* на изследването.

Извършена е проучвателна работа при написване на дисертационния труд, като източниците на информационно осигуряване са 79, от които на кирилица – 16, на латиница – 81 и 24 специализирани интернет сайтове. Докторантът коректно използва литературните източници, като преобладаваща част от тях са от последните 10 години.

Можем да обобщим, че докторант Лили Кристиян Станоева познава основните достижения по темата на дисертационния си труд и подходящо ги интерпретира. Поставената изследователска рамка е предопределила и логическата структура и съдържание на дисертационния труд, което позволява валидиране на тезата и получаване на значими научни и научно-приложни изводи и резултати. Подписаната декларация, че дисертационния труд е изцяло авторски продукт, гарантира че разработката е с оригинален характер.

II. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Съдържанието на дисертационния труд свидетелства, че докторант Лили Станоева е реализирала необходимо и полезно, задълбочено научно изследване. Стилът е стегнат и точен. Текстът е написан на разбираем научен език.

Първа глава на дисертационния труд със заглавие „Концептуална рамка на взаимодействието между отговорния туризъм и устойчивостта на дестинацията“ е посветена на теоретичните аспекти на изследваната проблематика. В ретроспективен и съвременен план е извършена систематизация на авторови постановки и е направена характеристика на отговорния туризъм като поведенчески модел. Авторът дефинира понятието и поставя акцент върху холистичната му природа и участието на всеки в отговорността към осъществяване на устойчив туризъм. В тази глава са разгледани и концептуалните основи на устойчивостта на туристическа дестинация, като са изяснени класически и съвременни концепции за устойчивост на туристическа дестинация. На основата на тези теоретични постановки авторът достига до заключението, че разнообразието от интерпретации прави измерването на устойчивостта сложно и е необходимо разработването на адаптивни индикатори, съобразени със спецификата на всяка дестинация. Специално място е отделено на добри практики на взаимодействие на отговорния туризъм и устойчивостта на дестинацията. Напълно подходящо авторът разглежда устойчивостта на туристическата дестинация като комплексен обект на управление на въздействията, а не на мащабите на дейността.

Във *втора глава* на дисертационния труд „Методологически аспекти на измерването на устойчивостта в туристическата дестинация“ последователно е разгледана еволюцията в метриките, проследява се обвързаността им с Глобалните цели за устойчиво развитие на ООН. Констатира се проблематичност при приложение на моделите на местно ниво. В тази глава е представена разработената авторова методика на изследването на въздействието на отговорния туризъм върху устойчивостта на туристически район „Рила – Пирин“. За целите на последващото емпирично изследване специално място в тази глава е отделено на анализ на нормативните и стратегически документи и систематизиране на общините в района, обект на изследване, на три нива: ядро, буферна зона и периферия.

Трета глава на дисертационния труд „Изследване на въздействието на отговорния туризъм върху устойчивостта на дестинацията“ е изцяло приложно насочена. Осъществен е детайлен анализ на нагласите и реалните практики в район „Рила – Пирин“ на основата на който се стига до

заклучението, че туристическият сектор в района има „висока вътрешна зрялост, но ниска системна интеграция“, което поставя необходимостта от институционален катализатор. Съществена част от тази глава е анализа на потребителското поведение, при което се установява, че устойчивият туризъм в региона е споделена ценност между поколенията и функционира като „невидим капитал“ и са идентифицирани силна ценова чувствителност при избор на устойчив продукт и комуникационен разрыв между туристическият бизнес и туристите. Осъществена е цялостна диагностика на системните разрыви в дестинацията и на тази основа е разработен и предложен авторов стратегически модел за управление и насоки за развитие на отговорния туризъм в район „Рила-Пирин“.

В *заклучението*, авторът е направил обобщения на разработеното в дисертационния труд и е определил научната новост на своето изследване.

Изложението на дисертационния труд позволява да *направим извода*, че целта е постигната, изследователските задачи са изпълнени, а изследователската теза е потвърдена.

III. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд се съдържат значими приносни моменти. Те се концентрират в следното:

- Развита е концептуална рамка за взаимодействието между отговорния туризъм и устойчивостта на туристическата дестинация, като отговорният туризъм е обоснован като оперативен механизъм за постигане на устойчиво развитие, а не само като пазарен сегмент.
- Предложена е интегрирана методологическа рамка за измерване на устойчивостта на регионално ниво, което синхронизира международни индикаторни системи (ETIS и SF-MST) и ги адаптира към спецификите на български планински туристически район.
- Осъществена е емпирична диагностика на нагласите и практиките на бизнеса в район „Рила-Пирин“, чрез която са идентифицирани ключови системни разрыви (информационен, икономически и институционален), възпрепятстващи устойчивото развитие.
- Разработен е авторски интегриран стратегически модел за управление на отговорния туризъм, базиран на синергия между дигитални, икономически и институционални инструменти, насочени към повишаване конкурентоспособността на дестинацията.
- Предложена е приложна система от индикатори и управленски насоки, която може да се използва от местни власти и организации за

управление на туристически райони при стратегическо планиране и мониторинг.

Постигнатите научни и научно-приложни резултати в хода на разработване на дисертационния труд представляват оригинален принос и съответстват на съвременните достижения на науката и практиката в областта на туризма.

IV. Оценка на автореферата и на публикациите по дисертацията

Авторефератът коректно отразява осъщественото в дисертационния труд, като включва необходимите елементи за неговото съдържание. Докторантът е представил пет научни публикации, които са пряко свързани с тематиката на дисертационния труд.

V. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам съществени критични бележки по дисертационния труд. Проблематиката относно устойчивото развитие на туризма е обект на редица публикации в българската специализирана литература по туризъм, което предполага възможност за включване в библиографията на по-широк набор от литературни източници на български автори.

Позволявам си да задам на докторанта въпрос, по който да изрази своето становище: *В каква степен разработеният авторски интегриран стратегически модел за управление на отговорния туризъм е приложим и в други туристически райони в България?*

VI. Заключение

Представеният дисертационен труд за образователна и научна степен „Доктор“ отговаря на всички нормативни, количествени и качествени изисквания за неговото разработване и написване. Авторът достига до оригинални научно издържани резултати, които имат приносен характер към теорията и практиката.

Гореизложеното ми дава основание да изразя своето **ПОЛОЖИТЕЛНО СТАНОВИЩЕ** за присъждане на ОНС „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (туризъм)“ на Лили Кристиян Станоева.

14.04.2026 г.
Гр. Свищов

Подпис:
Доц. д-р Петя Иванова

OPINION

From: **Assoc. Prof. Petya Ivanova Toneva, PhD**
D. A. Tsenov Academic of Economics, Svishtov
Professional field 3.8 Economics
Scientific specialty "Economics and Management (Tourism)"

Subject: Dissertation for the award of educational and scientific degree
"Doctor" in the *scientific specialty "Economics and Management (Tourism)"* at the UNWE.

Author of the dissertation: **LILI KRISTIAN STANOEVA**

Topic of the dissertation: **The impact of responsible tourism on destination sustainability**

Grounds for submission of the opinion: participation in the Scientific Jury for the defense of the dissertation, according to Order No 644/04.03.2026 of the Rector of UNWE.

I. General characteristics of the presented dissertation

The dissertation is devoted to *the current problems* of the sustainable development of a tourist destination and the means to achieve it. The relevance of the topic is well argued by the doctoral student, as the need for responsible tourism, in which the tourist is an active participant in the tourist policy of the destinations, is substantiated. behavior.

In the *thesis* and the formulated *hypotheses* of the dissertation, the problem under consideration has been adequately specified, with the emphasis placed on the fact that responsible tourism has a direct and significant impact on the sustainability of the destination, but its potential in the Rila-Pirin region remains unrealized due to a critical information and infrastructural gap between supply and demand. The PhD student defends the understanding that overcoming the This disruption is possible through an integrated management model that synchronizes the digital expectations of tourists with the business investments of the industry.

The research *objective* and the tasks arising from it are well formulated. They provide a starting line for the development of the structure of the work, consisting of an introduction, an exposition in three chapters, a conclusion, a list of references and appendices. The dissertation has a total volume of 176 pages, of which the main text, divided into three chapters, is 139 pages. consisting of 15 figures and 22 tables.

The research framework is aptly constructed, as the *object* of the study is defined as "responsible tourism as a model of consumer and business behavior within the destination, considered as a set of attitudes, motives and behavioral practices", and its *subject* is the impact of responsible tourism practices on the economic, environmental and social sustainability of the tourist destination "Rila - Pirin".

The author of the dissertation has used *a methodology* that is based on an integrated approach of qualitative and quantitative methods, thus providing a comprehensive assessment of the processes of seeking a balance between intensive economic growth and the preservation of resources and the importance of new management tools based on responsibility. This allows the PhD student to fulfill the tasks of his dissertation and reach significant conclusions and results. The *limitations* of the study are correctly placed.

Research work has been carried out in the writing of the dissertation, and the sources of information provision are 79, of which 16 are in Cyrillic, 81 and 24 are specialized websites. The PhD student correctly uses the literature sources, most of which are from the last 10 years.

We can summarize that PhD student Lili Kristian Stanoeva knows the main achievements on the topic of her dissertation and interprets them appropriately. The established research framework has also predetermined the logical structure and content of the dissertation, which allows validation of the thesis and obtaining significant scientific and applied conclusions and results. The signed declaration that the dissertation is entirely the author's product guarantees that the development is of an original nature.

II. Evaluation of the scientific and applied scientific results obtained

The content of the dissertation testifies that PhD student Lili Stanoeva has realized a necessary and useful, in-depth scientific research. The style is concise and precise. The text is written in an understandable scientific language.

The first chapter of the dissertation entitled "A Conceptual Framework of the Interaction between Responsible Tourism and the Sustainability of the Destination" is devoted to the theoretical aspects of the studied problems. In retrospective and contemporary, a systematization of the author's statements is carried out and a characterization of responsible tourism as a behavioral model is

made. The author defines the concept and puts emphasis on its holistic nature and the participation of everyone in responsibility sustainable tourism. In this chapter, the conceptual foundations of the sustainability of a tourist destination are also considered, clarifying classical and modern concepts of sustainability of a tourist destination, on the basis of which the author comes to the conclusion that the variety of interpretations makes the measurement of sustainability complex and it is necessary to develop adaptive indicators tailored to the specifics of each destination. A special place is given to good practices of interaction between responsible tourism and the sustainability of the destination. Quite appropriately, the author considers the sustainability of the tourist destination as a complex object of impact management, and not of the scale of the activity.

In the *second chapter* of the dissertation "Methodological Aspects of Sustainability Measurement in the Tourist Destination", the evolution of the metrics is consistently examined, their connection with the UN Global Sustainable Development Goals is traced. Rila-Pirin Region. For the purposes of the subsequent empirical research, a special place in this chapter is devoted to the analysis of the normative and strategic documents and the systematization of the municipalities in the area under study at three levels: core, buffer zone and periphery.

The third chapter of the dissertation "Exploring the Impact of Responsible Tourism on the Sustainability of the Destination" is entirely applied and a detailed analysis of the attitudes and real practices in the Rila – Pirin region is carried out, on the basis of which it is concluded that the tourism sector in the region has "high internal maturity, but low system integration", which puts the need for an institutional catalyst. consumer behavior, in which it is found that sustainable tourism in the region is a shared value between generations and functions as "invisible capital" and strong price sensitivity in choosing a sustainable product and a communication gap between tourism business and tourists have been identified. A comprehensive diagnosis of the systemic ruptures in the destination has been carried out and on this basis the author's strategic management model and guidelines for the development of responsible tourism in the Rila-Pirin region have been developed and proposed.

In conclusion, the author has made generalizations of what has been developed in the dissertation and has determined the scientific novelty of his research.

The presentation of the dissertation allows *us to conclude* that the goal has been achieved, the research tasks have been completed, and the research thesis has been confirmed.

III. Evaluation of scientific and applied scientific contributions

The dissertation contains significant contributing moments. They concentrate on the following:

- A conceptual framework for the interaction between responsible tourism and the sustainability of the tourist destination has been developed, and responsible tourism is justified as an operational mechanism for achieving sustainable development, and not only as a market segment.
- An integrated methodological framework for measuring sustainability at regional level is proposed, which synchronizes international indicator systems (ETIS and SF-MST) and adapts them to the specifics of the Bulgarian mountain tourist region.
- An empirical diagnosis of the attitudes and practices of the business in the Rila-Pirin region has been carried out, through which key systemic gaps (informational, economic and institutional) hindering sustainable development have been identified.
- An integrated strategic model for responsible tourism management has been developed, based on synergy between digital, economic and institutional tools aimed at increasing the competitiveness of the destination.
- An applied system of indicators and management guidelines is proposed, which can be used by local authorities and organizations for the management of tourist areas in strategic planning and monitoring.

The achieved scientific and applied scientific results in the course of the development of the dissertation represent an original contribution and correspond to the modern achievements of science and practice in the field of tourism.

IV. Evaluation of the abstract and the publications of the dissertation

The abstract correctly reflects what has been done in the dissertation, including the necessary elements for its content. The PhD student has presented five scientific publications that are directly related to the topic of the dissertation.

V. Critical notes, recommendations and questions

I have no significant critical notes on the dissertation. The issues related to the sustainable development of tourism are the subject of a number of publications in the Bulgarian specialized literature on tourism, which suggests the possibility of including in the bibliography a wider range of literary sources of Bulgarian authors.

I allow myself to ask the PhD student a question on which to express his opinion: *To what extent is the author's developed integrated strategic model for responsible tourism management applicable in other tourist regions in Bulgaria?*

VI. Conclusion

The presented dissertation for the educational and scientific degree "Doctor" meets all normative, quantitative and qualitative requirements for its development and writing. The author achieves original scientifically sound results that contribute to theory and practice.

The above gives me grounds to express my POSITIVE OPINION for awarding the ONS "Doctor" in the scientific specialty "Economics and Management (Tourism)" to Lili Kristian Stanoeva.

14.04.2026
Svishtov

Signature:

Assoc. Prof. Petya Ivanova, PhD